

De invloed van migratieachtergrond en diversiteit in de klas

op de 'fundamental movement skills' (FMS)

Nederlanders met een migratieachtergrond blijken een minder goed beweeggedrag te hebben dan autochtone Nederlanders. Het is echter nog onbekend in hoeverre dit geldt voor kinderen. Etnische diversiteit in de klas blijkt daarnaast van invloed te zijn op cognitieve leerprestaties zoals taal en rekenen. Onbekend is in hoeverre dit ook geldt voor beweegvaardigheid. Migratieachtergrond en etnische samenstelling van de klas blijken van grote invloed te zijn op de beweegvaardigheid, ook wel functional movement skills (FMS) genoemd, van basisschoolkinderen. Dit zet aan tot nadenken hoe het beweegonderwijs aangeboden moet worden.

TEKST HIDDE BEKHUIS, KIERAN CELAIRE EN SEBASTIAAN PLATVOET

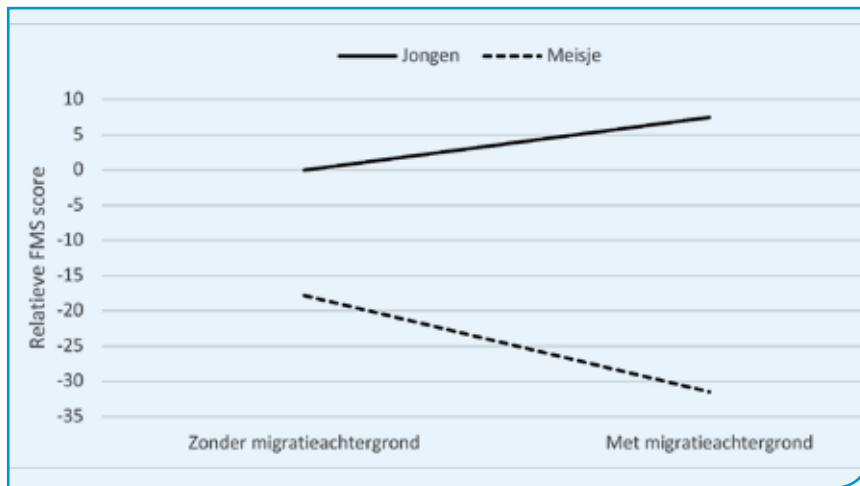
Uit veel onderzoek blijkt dat de beweefrequentie binnen verschillende leeftijdsgroepen aan het dalen is. Hoewel kinderen in Nederland nog altijd meer bewegen dan volwassenen, is ook bij kinderen sinds 2008 een lichte daling in te zien in beweefrequentie. Door deze daling in beweefrequentie bij kinderen, is de verwachting dat ook de FMS van kinderen achteruit gaat (Gao et al., 2018; SCP, 2018). Een van de factoren die van invloed lijkt te zijn op het beweeggedrag van kinderen is het al dan niet hebben van een migratieachtergrond (Labree et al., 2014; SCP, 2018).

Een ander gegeven is dat de mate van etnische diversiteit in de klas leerprestaties beïnvloedt (Driessen, 2002). Zo behalen scholen met meer etnisch diverse populaties minder hoge schoolresultaten dan scholen die minder etnisch divers zijn. Het is echter onbekend of etnische diversiteit ook van invloed is op niet-cognitieve aspecten die op school geleerd worden, zoals FMS.

Gegeven het gemis aan bovenstaande kennis hebben wij de volgende vragen gesteld: (1) Hoe verhoudt de FMS van kinderen met een migratieachtergrond zich tot de FMS van kinderen zonder een migratieachtergrond? En: (2) bestaat er een verband tussen de mate van etnische diversiteit in de klas en de FMS van kinderen en zo ja, (hoe) valt dit te verklaren?

Migratieachtergrond en beweegvaardigheid

Kinderen zonder een migratieachtergrond blijken vaker te sporten bij een sportvereniging dan kinderen met migratieachtergrond. Daarentegen zijn kinderen met een migratieachtergrond meer actief in de ongeorganiseerde sport en wandelen deze kinderen vaker naar school of andere gelegenheden (Riemers et al., 2019). Dus enkel op het gebied van deelname aan georganiseerde sport scoorden kinderen met een migratieachtergrond lager. In het Athletic Skills Model van Wormhoudt en Teunissen (2013) wordt gesteld dat kinderen niet te vroeg moeten specialiseren binnen één enkele sport maar zich juist breed moeten ontwikkelen op het gebied van bewegen om zo een goede basis te vormen voor FMS. Aangezien kinderen met migratieachtergrond (veel) minder sporten bij

▲ *Figuur 1: Grafische weergave van interactie effect van geslacht en migratieachtergrond op FMS*

een specifieke sportvereniging zou het zomaar kunnen zijn dat zij zicht breder motorisch ontwikkelen dan kinderen zonder migratieachtergrond, die al vroeg specialiseren in een specifieke sport. De FMS van kinderen met een migratieachtergrond zou volgens deze redenering dan ook hoger zijn.

Diversiteit in de klas

De invloed van diversiteit in de klas op cognitieve schoolprestaties wordt al decennia onderzocht. Leerkrachtpercepties spelen een belangrijke rol in het verklaren van cognitieve verschillen tussen kinderen met en zonder migratieachtergrond. Doordat docenten denken dat kinderen met een migratieachtergrond minder zouden kunnen zorgt dit ervoor dat zij daadwerkelijk minder goed scoren (Denessen, Driessen en Bakker, 2011). Daarnaast is er veel gekeken wat de invloed is van de etnische samenstelling van de klas. Hierbij is ook aandacht geweest voor niet-cognitieve aspecten zoals interetnische relaties, leerlingwelzijn en het zelfbeeld van leerlingen (Thijs & Verkuyten, 2013). Verklaringen voor de effecten van diversiteit in de klas op niet-cognitieve aspecten steunen vaak op de contacthypothese van Allport en de social identity development theorie (SIDT) van Nesdale (Denessen, Driessen & Bakker, 2011). Deze richten zich op de vorming van en op de processen rondom de 'in-group' en 'out-group'. Of er dus sprake is van een positief of negatief effect van de diversiteit in de klas op de FMS, lijkt afhankelijk te zijn van de relaties tussen de verschillende groepen in de klas.

HAN beweegttest

Om de vragen te beantwoorden en onze verwachtingen te toetsen is gebruikgemaakt van gegevens van 249 leerlingen welke in groep 4 tot en met 8 zitten op twee verschillende basisscholen. De gegevens zijn initieel verzameld voor het 'Bewegen kun je leren'-onderzoek van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). Voor onderliggend onderzoek zijn de data verrijkt met de herkomst van de leerlingen. De FMS-score is gemeten doormiddel van de 'HAN beweegttest', welke bestaat uit

de Körperkoordinationstest für Kinder en een oog-handcoördinatietest. De data zijn geanalyseerd door middel van multi-niveauregressie analyse waarbij rekening is gehouden voor leeftijd, geslacht, het hebben van een migratieachtergrond, de etnische diversiteit van de klas en de school waarop de leerling zit.

De invloed van een migratieachtergrond

Het blijkt dat jongens een hoger FMS-niveau hebben dan meisjes. Jongens met een migratieachtergrond hebben een hoger FMS-score dan jongens zonder migratieachtergrond. Echter, voor meisjes geldt juist dat het hebben van een migratieachtergrond leidt tot een minder hoge FMS-score. Figuur 1 geeft het divergerende migratie-effect voor jongens en meisjes grafisch weer.

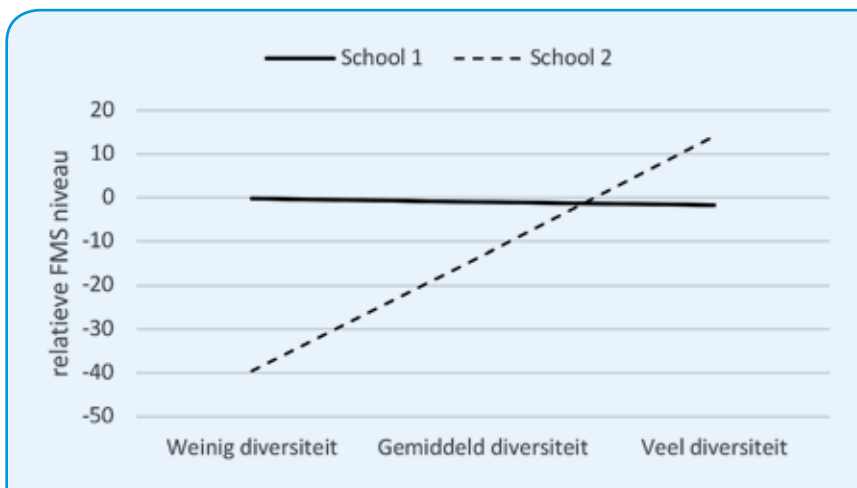
Het lijkt dus zo te zijn dat, in lijn met onder meer Labree et al. (2014), culturele opvattingen over sport en bewegen een grote invloed hebben op sportparticipatie van kinderen. Het idee is dat rondom sport en bewegen een soort machomentaliteit heerst die deze activiteiten voornamelijk bestempelt als activiteit voor jongens. Hierdoor is mogelijk de drempel om te gaan bewegen voor meisjes met een migratieachtergrond groter met als gevolg dat de FMS van deze meisjes minder ontwikkeld is.

Docenteffect

Wanneer we kijken naar de mate van diversiteit in de klas komt naar voren dat er een erg groot verschil bestaat tussen de onderzochte scholen. Op school 1 blijkt dat naarmate het aandeel kinderen met een migratieachtergrond in een klas toeneemt de FMS van individuele leerlingen significant afneemt. Op school 2 daarentegen neemt de FMS-score juist enorm toe wanneer de mate van diversiteit toeneemt. Figuur 2 geeft dit effect grafisch weer.

Of er dus sprake is van een positief of negatief effect van de diversiteit in de klas op de FMS, lijkt afhankelijk te zijn van de relaties tussen de verschillende groepen in de klas

Kennelijk kan de mate van diversiteit in de klas zowel een positief als negatief verband houden met het FMS-niveau van kinderen. Dit wijst op een eventuele moderator die invloed heeft op het verband tussen de mate van diversiteit in de klas en de FMS van de leerlingen. Wellicht dat dit de rol van de leerkracht en leerkrachtpercepties is,

Figuur 2. Grafische weergave van het verband tussen fms en diversiteit in de klas, per school.

aangezien op beiden scholen een docent de lessen LO verzorgde. Leerkrachtpercepties hebben een invloed op het verband tussen de mate van diversiteit in de klas en prestaties van leerlingen (Agirdag 2011; 2016; OECD, 2019). De wijze waarop leerkrachten lesgeven kan beïnvloed worden door bepaalde aannames en percepties over leerlingpopulaties. Hierdoor worden ook de prestaties van leerlingen negatief (Golem effect) dan wel positief (Pygmalion effect) beïnvloed (Reynolds, 2007). Een verklaring voor het gevonden school effect kan dus zijn dat er tussen de scholen een verschil bestaat in de wijze waarop omgegaan wordt met diversiteit in de klas. Deze bevinding benadrukt het belang van de bewustwording bij leerkrachten van de percepties die zij hebben over (groepen) leerlingen en het bieden van onderwijs dat aansluit op de (cultuurgerelateerde) behoeften van leerlingen.

Stof tot nadenken: gender verschillen

Dat meisjes met een migratieachtergrond een grote achterstand hebben in de FMS-ontwikkeling roept de vraag op of er niet specifiek aandacht aan deze groep besteed moet worden. Buitenschoolse sportactiviteiten die aangeboden worden door bijvoorbeeld de gemeente dienen in te spelen op de drempels rondom bewegen voor meisjes met een migratieachtergrond. Hetzelfde geldt voor het sport- en bewegingsonderwijs op scholen. Tijdens het sport- en bewegingsonderwijs kunnen docenten met het gegeven dat meisjes met een migratieachtergrond achterlopen in de ontwikkeling van FMS, de lessen zo vormgeven dat meisjes met een migratieachtergrond extra gestimuleerd worden te bewegen en minder belemmerd worden door mogelijke (culturele) opvattingen en drempels. Onvoldoende veiligheidsgevoel en privacy zijn twee belemmeringen die genoemd werden in het rapport van het RIVM (2016a). Een mogelijke oplossing hiervoor zou zijn om tijdens het bewegingsonderwijs groepen te maken waarin meisjes met een migratieachtergrond vaker sporten met autochtone meisjes. In een dergelijke situatie zullen meisjes met een migratieachtergrond zich mogelijk sneller veilig voelen en zich kwetsbaar

opstellen om zo nieuwe vaardigheden te leren. Daarnaast ligt het niveau van autochtone meisjes dicht bij het niveau van meisjes met een migratieachtergrond wat zorgt voor een betere aansluiting. Hierdoor hebben meisjes met een migratieachtergrond een beter passende uitdaging in vergelijking met wanneer zij zich moeten optrekken naar het niveau van de jongens. Door de jongens en meisjes te scheiden kan ook voorkomen worden dat het beeld van een traditionele rolverdeling, dat mogelijk impliciet bevestigd dan wel versterkt wordt door jongens met een migratieachtergrond, een belemmering vormt voor deelname aan sport en spel bij meisjes met een migratieachtergrond tijdens de gymles. Belangrijk om te melden is dat dit niet direct een pleidooi is om groepen tijdens het bewegingsonderwijs in het geheel te splitsen op basis van geslacht. Co-educatie, oftewel het geven van onderwijs aan klassen bestaande uit zowel jongens als meisjes, heeft namelijk veel voordelen voor de (sociale) ontwikkeling van kinderen (Massink, 2015). Desalniettemin kunnen meisjes met een migratieachtergrond mogelijk grote stappen maken in de FMS-ontwikkeling wanneer zij vaker de kans krijgen in een voor hun veilige omgeving te bewegen waarbij meer rekening wordt gehouden met hun belevingswereld en behoeften.

Stof tot nadenken: cultuur responsief onderwijs

Naast de mogelijke implicaties voor het organisatorisch aspect van het bewegingsonderwijs hebben de nieuwe bevindingen uit dit onderzoek ook implicaties voor het handelen van de vakdocenten en docentopleidingen. Dit onderzoek toont aan dat ook op gebied van motorische vaardigheden de mate van diversiteit in de klas een mogelijk de leerkrachtpercepties invloed hebben op het FMS-niveau van leerlingen. Dit betekent dat men zich ook in het bewegingsonderwijs bewust moet worden van de aanwezige docentverschillen en percepties. Een aanbeveling voor lerarenopleidingen voor het bewegingsonderwijs is om te kijken naar het curriculum en ruimte te maken voor onderwijs dat gericht is op de bewustwording van leerkrachtpercepties en/of cultureel responsief onderwijs.

Dr. Hidde Bekhuis,
is onderzoeker aan de
Radboud Universiteit

Kieran Celaire M.Sc.,
is docent LO

Dr. Sebastiaan Platvoet
is onderzoeker op de Hogeschool
Arnhem en Nijmegen

Foto
Anita Riemersma

Contact
H.Bekhuis@ru.nl

Kernwoorden
onderzoek, diversiteit